

Posudek školitele na bakalářskou práci Jany KOZÁKOVÉ *Příběh jednoho pražského gymnázia očima jeho pedagogů před a po revoluci 1989*. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2016. 104 s. + přílohy.

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Hlaváček

Záměrem předkládané bakalářské práce je pokus o reflexi dopadů listopadových událostí roku 1989 na každodenní „život“ jednoho pražského gymnázia. Autorka se ve své případové studii zaměřuje především na problematiku tzv. transformace školství na počátku 90. let (tj. zajímá se o praktické aspekty přechodu od socialistického k demokratickému vzdělávacímu systému, a porovnává změny se situací v předcházejícím období tzv. normalizace), přičemž odpovědi na své výzkumné otázky hledá v pamětnických narativech bývalých (ale i současných) pedagogů, a to prostřednictvím metody orální historie.

Takto zvolené téma lze považovat bezesporu za zajímavé, přestože obdobné zaměřené (studentské i vědecké) práce na Fakultě humanitních studií UK již vznikly (viz např. kniha D. Moree, *Učitelé na vlnách transformace* a řada diplomových prací na Pracovišti Orální historie – soudobé dějiny). Díky tomu měla autorka jedinečnou možnost konfrontovat vlastní závěry s hypotézami a výsledky výzkumů svých kolegyně a kolegů. Bakalářská práce tak získává (zejména její *Závěr*) ještě další přidanou hodnotu.

Struktura práce byla po formální stránce zvolena správně. Po úvodu, v němž autorka reflektuje svoji badatelskou pozici, a metodologické části následuje definice a zasazení zkoumaného fenoménu (vývoj socialistického školství) do historického kontextu československých dějin po roce 1968 s důrazem na období tzv. normalizace a transformace (první polovina 90. let). V této části bohužel autorka svůj (dějepisný) výklad opírá pouze o literaturu (její báze však není dostatečná a některé teze či parafráze nejsou dostatečně podloženy), což má za následek, že text je spíše obecný a nesvědčí o hlubší orientaci v problematice fungování vzdělávacího systému za socialismu (autorka např. nepracuje s materiály, které jsou dostupné v archivu MŠMT ani s údaji ze statistických ročenek ČSSR). Druhá hutnější (empirická) část práce pak obsahuje analýzu a interpretaci jednotlivých témat z uskutečněných rozhovorů.

Text jako celek je čtivý (spíše esejistický) a plynule navazuje. Snad jen jeho stylistická úroveň, a také dodržování citační normy, na některých místech trochu kolísá. Po formální

stránce jde o delší text, který překračuje doporučený rozsah pro práci tohoto typu. Některé pasáže, zejména úryvky z rozhovorů by tak jistě bylo možné ještě krátit (na druhou stranu, původní verze textu měla ještě cca o 50 normostran navíc, takže výsledek pod 100 normostran lze v tomto případě považovat za úspěch).

V metodologické části studentka nejprve představuje zvolenou metodu, kritéria výběru narátorů, použité prameny, sběr dat a ve stručnosti také nastiňuje analytické (obsahová analýza) a interpretační postupy, včetně etických otázek orálně-historického výzkumu (otázka informovaného souhlasu, anonymizace narátorů apod.). Celkem se podařilo pořídit strukturované (tematicky orientované) interview s 8 pedagogy (7 mužů, 1 žena) zkoumaného gymnázia, což je vzorek, který lze (v rámci kvalitativního výzkumu) považovat za dostatečný. Škoda jen, že se nepodařilo pro výzkum získat svědectví také některých bývalých studentů (maturitních ročníku/ů) gymnázia, popř. dalších (nepedagogických) zaměstnanců školy z období tzv. normalizace. Svědectví tohoto typu by to totiž mohla autorce pomoci lépe (re)interpretovat některé (podle mého názoru místy až příliš „heroické“) narativy členů pedagogického sboru.

Ocenit lze skutečnost, že autorka reflektuje, vedle zkušeností a problémů spojených s terénním výzkumem (problematika komunikace s narátory, redakce a autorizace prepisů), i svou vlastní badatelskou pozici. Sama je totiž absolventkou zkoumaného gymnázia a s většinou narátorů se tedy osobně znala ještě před začátkem výzkumu (zde mimochodem spatřuji kámen úrazu – v jinak jistě dobře míněné – anonymizaci zkoumaného gymnázia i narátorů). Právě ve snaze autorky o maximální „objektivitu“, ale zároveň v neustálém uvědomování si vlastní subjektivity, které společně vytváří jakési „napětí“, spatřuji hlavní přínos předkládané práce.

V empirické části se autorka věnuje již samotné analýze a interpretaci pořízených rozhovorů. Témata jsou řazena chronologicky od výběru učitelské profese a pedagogických začátků narátorů, přes otázky související s každodenním chodem školy (včetně vlivu ideologie na výuku) za normalizace, až po podrobný průběh událostí v listopadu 1989 a reflexi následných (transformačních) změn a jejich dopadu na výuku žáků. V těchto pasážích naplno vynikne, již zmiňovaný, „vnitřní boj“ autorky se s sebou sama (tj. střídání emické a etické perspektivy ve výzkumu).

Interpretace má však i svá slabá místa, narátoři se totiž často stylizují a autorka tuto stylizaci (alespoň podle mého názoru) na některých místech (snad možná vlivem jejich

přirozené pedagogické autority?) nekriticky přejímá. Čtenář tak nejspíš nebude souhlasit se všemi autorčinými závěry (zejména v části věnované ideologii a otázce členství v KSČ), nicméně logika a legitimizace její interpretace (byť může být chybná) je z textu zřejmá. Za kvalitní pak považuji *Závěr práce*, v němž jsou porovnávány výsledky výzkumu se závěry dr. Moree.

V rozpravě u obhajoby bych studentku rád požádal (v návaznosti na *Závěr*) o zodpovězení otázky, zda (na základě přečtené literatury, vlastního výzkumu či všeobecného přehledu) považuje „své“ gymnázium za typického zástupce v dané kategorii (tj. zda lze její závěry nějakým způsobem generalizovat i pro další gymnázia v Praze či ČSSR, resp. ČR), nebo zda se jedná o gymnázium „vymykající se průměru“, příp. proč tomu tak je.

I přes některé výše uvedené nedostatky se podle mého názoru jedná o nadprůměrný text, který po obsahové i formální stránce splňuje všechny stanovené požadavky na závěrečnou kvalifikační práci bakalářského stupně. Autorka prokázala, že je schopna navrhnout vlastní (kvalitativní) výzkum, samostatně pracovat v terénu, získané prameny analyzovat, ale i zhodnotit, interpretovat a následně porovnat se závěry obdobně orientovaných výzkumů.

Bakalářskou práci Jany Kozákové proto **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 1 („výborně“)**.

V Praze, dne 27. 1. 2016

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'J. Hlaváček', written in a cursive style.

Mgr. Jiří Hlaváček